

Лавренов Д. А., аспірант кафедри політології, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), lavrenov@meta.ua

Основные модели политического лоббирования и их особенности

Проведен анализ основных моделей политического лоббизма: институциональной плюралистической, институциональной корпоративной, неинституциональной корпоративной, квазинституциональной корпоративной. Освещены основные проблемы и особенности их функционирования в Украине и мире.

Ключевые слова: политический лоббизм, модели лоббирования, лоббистский плюрализм, лоббистский корпоративизм, лоббистское решение.

* * *

УДК 321.02:316.3

Макаренко Б.

кандидат політичних наук, здобувач,
Національний педагогічний університет
ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ),
gileya.org.ua@gmail.com

ДУХОВНІ ДЕТЕРМІНАНТИ АКТИВІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ ОСОБИСТОСТІ

Політична участь здійснюється з метою впливу на процес підготовки, прийняття і реалізації політичних рішень на різних рівнях – місцевому, регіональному, загальнонаціональному. Вона реалізується в широкому спектрі політичної активності суб'єктів політичного процесу і передбачає продукування необхідних цінностей та смислів. З огляду на це політична участь розгортається в системі духовних детермінант політичного розвитку і громадянської самоорганізації. А її гуманістичний вимір найбільш повно розкривається в духовному світі особистості, поєднуючи індивідуальний вимір культури із колективним. В статті політична участь особистості розглядається в системі духовних детермінант політичного розвитку і громадянської самоорганізації.

Ключові слова: людина, політика, культура, освіта, мораль, політична участь, цінності, духовна культура, духовні цінності, духовність.

Політична участь особистості – основна і узагальнююча форма саморозгортання її діяльності в політичній сфері та в царині громадянської самоорганізації. Проблема політичної участі здавна цікавлять дослідники різних країн, намагаючись знайти відповідь на питання, чому людина бере або не бере участь у політиці, які фактори мають вирішальний вплив на вибір тих чи інших форм політичної діяльності, чому індивіди висловлюють свою підтримку або незгоду із будь-якими політичними силами, програмами, інститутами.

Детальний аналіз поняття “політична участь”, окреслення поглядів різних науковців на його зміст, проводить В. Бортніков [1]. За думкою вченого, аналіз спроб визначення сутності явища політичної участі, що намагалися дати деякі автори, не дозволяє визнати їх задовільними, так як вони не дають повної картини політичної участі, здатної слугувати основою для її адекватного відображення. Найбільш ґрунтовний теоретичний аналіз згаданого поняття на пострадянському просторі, вважає В. Бортніков, здійснив російський вчений Д. Гончаров, який розглядає політичну участь крізь призму поведінкової (біхевіористичної) парадигми в контексті соціокультурного і структурно-функціонального аналізу сучасного суспільства. Разом з тим, одне з універсальних визначень поняття “політична участь”, а саме: “участь охоплює дії, за допомогою яких рядові члени будь-якої політичної системи впливають або намагаються впливати на результати її діяльності”, належить американському досліднику Дж. Нагелю. Саме політична система, на його думку, є основним

детермінантом визначення участі особистості у політичному житті суспільства [2, с. 6].

Загалом, на думку більшості дослідників, політична участь містить широкий спектр політичної активності, пов'язаний зі специфічним відношенням соціальних суб'єктів до влади. Так, за Г. Беловим, під політичною участю розуміється “будь-яке сприяння політичній системі у здійсненні її функцій, впливовий прояв громадянином, його групами своїх інтересів і позицій по відношенню до влади”. На його думку, до участі також приєднуються різні форми суспільної активності, участь у формуванні суспільної думки на зборах, мітингах, маніфестаціях, використанні свободи слова [3, с. 233]. Російська дослідниця О. Мелешкіна визначає політичну участь як “більш-менш” регулярне і, зокрема, інструментальне застосування акторами різних форм політичної діяльності, засобом якого громадяни намагаються впливати на процес прийняття політичних рішень” [4, с. 154]. На думку М. Пірен, “політична участь – це втягнення (залучення) членів соціально-політичної спільноти в існуючій всередині неї політичні відносини і структуру людини” [5, с. 62]. П. Шляхтун обмежує сферу політичної участі громадян непрофесійною політичною діяльністю, найпоширенішими формами якої є вибори і референдуми [6, с. 417].

На думку О. Чемшита, політична участь – це “будь-яка дія або бездіяльність, спрямована на зміну чи збереження існуючого способу розподілу ресурсів у масштабах усього суспільства”. Політичну участь взагалі, дослідник визначає як свідомі дії або відмову від них, які роблять політичні актори (громадяни, групи інтересів, політичні партії тощо) з метою найбільш повної реалізації відповідних базових потреб [7, с. 254].

Український політолог В. Горбатенко в якості важливого інструменту реалізації ефективної участі пропонує створення нових різновидів інститутів, які забезпечували б не лише контроль над ресурсами, а й канали для ефективного діалогу між владою та населенням. Не менш важливим на його думку, є досягнення на місцевому рівні відносно рівномірного розподілу таких ресурсів участі, як гроші, освіта, знання механізмів прийняття політичних рішень, вільний час, доступ до ЗМІ тощо [8, с. 20].

Політична участь характеризується не лише ступенем активності індивіда, а й ще багатьма чинниками, які в сукупності визначають поведінку суб'єкта політичних відносин. У політичній науці під терміном “політична поведінка” розуміють не лише дії окремих учасників, а й масові виступи, як організованих суб'єктів влади, так і стихійні дії натовпу. Це можуть бути акції на підтримку системи або такі, що спрямовані проти неї.

Узагальнюючи різнопланові підходи, В. Бортніков наголошує: не варто забувати, що політична участь – це насамперед категорія політична. А світ політичного є складним, багатощаровим і разом з тим мінливим явищем, особливою сферою життєдіяльності людей, пов'язаною із владними відносинами, з державою та державним устроєм, з тими інститутами, принципами, нормами, мораллю, які призвані гарантувати життєздатність спільноти, реалізацію її загальної волі, інтересів та потреб. В умовах державно-організованого

суспільства включення громадян у процес прийняття рішень і управління так чи інакше політизується в його соціальній, економічній та духовно-культурній сферах. Політичну участь в якості універсального явища можна розглядати, таким чином, як включення членів суспільства на індивідуальному, класово-груповому, національно-етнічному, релігійному та іншому рівнях у процес політико-владних відносин [1]. Отже, політична участь – це дії, які здійснюються членами соціально-політичної спільноти на індивідуальній чи груповій основі з метою здійснити вплив на процес підготовки, прийняття і реалізації політичних рішень, здійснення державної політики чи вибір політичних діячів на будь-якому рівні влади – місцевому, регіональному, загальнонаціональному. Застосовується це поняття до дій будь-якої людини, чи то політичний діяч, державна посадова особа, чи пересічний громадянин, який бере активну участь у здійсненні політики у межах політичної системи будь-якого типу [9].

Оскільки всі процеси політичної участі реалізуються під впливом тих чи інших громадянських цінностей, і в якому напрямі та з якою силою будуть відстоюватись політичні інтереси, залежить від духовної культури особистості і спільноти, тому духовну культуру правомірно тлумачити як матрицю суспільної та індивідуальної життєдіяльності, в тому числі і в політичній сфері. Основним механізмом, за рахунок якого це відбувається, є продукування відповідних цінностей і смислів. Адже функціонально саме цінності формують смисловий фундамент культури в усіх її проявах. “Творення смислів породжує цілі, частина з яких стає цінностями. Посилення чи послаблення духовного потенціалу людини, умов і норм її духовного формування означає в житті культури спади і підйоми” [10, с. 16].

Провідна духовна цінність сучасного світу (власне, починаючи з часів Ренесансу) – людина. Незважаючи на одвічний прагматичний інтерес людини до світу, вже багато століть стверджується, що ця прагматика не повинна наносити шкоди окремій людині і людині як біологічному виду в цілому. Тому цілком законним і логічним є гуманістичний пафос духовної культури: її спрямованість на людину, її майбутнє, утвердження трудового стилю життя, який спирається на розум й виключає знеособлений підхід до людини.

Традиційно в розумінні змісту духовної культури на першому місці розглядаються духовні цінності, гуманістичні за своєю природою.

Наприклад, у своєму дисертаційному дослідженні педагогічних умов формування духовно-моральної культури майбутнього вчителя російська дослідниця О. Храброва демонструє, що ВНЗ постає культурно-освітнім простором, де цілісність процесу детермінована духовними цінностями. Також автор обґрунтовує, що антропологізація освітнього процесу є найбільш актуальною для цього підставою організації мотиваційно-ціннісної діяльності студентів [11, с. 4]. А сама духовно-моральна культура визначається дослідницею як “процесуальна цілісність, де створюються умови для інтеріоризації духовних цінностей і якості особистості, що детермінують та регулюють її мотивацію і виражаються в творчому досвіді самовдосконалення” [11, с. 6].

Духовна культура завжди спрямована на людину, і ця спрямованість починається від постулювання гуманістичних цінностей як серцевини духовної культури, і розгортається в практичній діяльності із пошуку себе, свого місця в соціумі, своєї творчої самореалізації в гуманістичному бутті, в житті “в ім’я добра, любові, краси, служіння на благо іншим” [11, с. 9].

Відомо, що ще стародавні греки сформулювали класичну тріаду духовної культури людства: істина, добро, краса. Відповідно були виділені три найважливіших ціннісних абсолюти людської духовності: теоретизм, етизм, естетизм. Більш того, сьогодні очевидно, що саме культурою як сферою духовного виробництва викликані до життя антропологічні цінності, які складають сьогодні основу духовних цінностей [10].

На думку вчених, основними рисами духовного світу сучасного інтелігента є: професіоналізм (досконале знання своїх професійних обов’язків, навички їхнього використання); соціальна і моральна відповідальність за дії, пов’язані з виконанням фахових обов’язків; високі морально-психологічні якості фахівця; здатність відстоювати та відроджувати національну самосвідомість; духовність як інтегральна людська якість, яка характеризує ступінь вивчення в особистості ціннісних орієнтацій на добро, красу, любов, творчість, свободу [12, с. 163–164].

Поняття духовної культури, духовності в більшості випадків наповнені позитивним смислом. Розповсюдженою є також характеристика духовності як першості вищих загальнолюдських цінностей. Інколи духовність розглядається як сакральні цінності. М. Фуко духовністю називав “сукупність пошуків, практичних навичок і досвіду, якими повинні бути очищення, аскеза, відречення, звернення погляду усередину самого себе, зміни буття, що складають не для свідомості, а для самого суб’єкту, для його буття ту ціну, яку він винен за досягнення істини” [13, с. 286].

Така духовність позиціонується як усвідомлена життєдіяльність людини. Так, за Н. Хамітовим, “народження духовного нового – це відрив від звичних орієнтирів. Необхідно усамітнитись в собі, щоб стати визначним для інших. В цьому усамітненні найвища напруга й устремління, відсторонення від соціуму, який ще не зрозумів тебе і твого вибору” [14, с. 144]. Це шлях самопізнання, необхідного для справжнього гуманізму.

С. Кримський, характеризує духовність особистості і соціуму, підкреслює, що “... духовність є здатність переводити універсум зовнішнього буття у внутрішній світ особистості на етичній основі, здатність створювати той внутрішній світ, завдяки якому реалізується себеготожність людини, її свобода від жорсткої залежності перед постійно змінюючимися обставинами. Дух – це становище активності, щодо опредмечування ідей і зворотного розпредмечування результатів діяльності, яке визначає семантичне поле культури” [15].

У цьому ж контексті духовність розуміється як стан і процес зростання людини. Духовність – це є, з одного боку, показник, мірило істинності, даності і явності, а з іншого – процес особистісного духовного становлення. Вершина його досягається завдяки самопізнанню

людиною власної сутності, самоусвідомлення іншого “Я” й ототожнення з ним. Це в цілому дає можливість індивіду гуманного ставлення до інших, до власного життя, до власної праці. це дає можливість виключити знеособлений стиль життя, а тому і байдужість. Індиферентність, пасивність зокрема в соціально-політичній поведінці. Оскільки кожен із нас відповідає за всіх, і жодна людина не може залишитись поза увагою, – ми приречені на громадянську активність.

Спрямованість духовної культури на людину комплексно може бути втілена в розумінні, що духовність є цементуюча засада і певний потенціал людини: “духовність – відмічає А. Погромська, – це спроба поєднати в душі всю людську особистість: її тіло, і її душу” [16]. І тоді перед людиною розгортаються безмежні просторові й часові обрії, світ, готовий до комунікаційного діалогу.

Гуманістичний вимір духовної культури найповніше розкривається через категорію “цінності”, яка і поєднує індивідуальний вимір культури із колективним, і дозволяє пояснити суспільний рівень саморегуляції культурних процесів.

За І. Степаненко, духовні цінності постають у структурі духовності як смисловий, складнодиференційований континіум, у якому цінності мають різні форми: індивідуальні і надіндивідуальні, усвідомлені і неусвідомлені; мають вони й різну нормативну модальність (позитив – негатив); інтенсивність (безпосередню значущість); ієрархічність (певний порядок реалізації); функціональну роль (виступають основою для структурування активності, є певними цільовими орієнтирами життєдіяльності).

Г. Горак класифікує цінності як інтегруючий початок, в якому зафіксовані умови існування людства, тому їх можна назвати космічним утворенням особливого типу, Абсолютами, довічними духовними умовами дійсно людської буттєвості. Історичну відносність цінностей Г. Горак вважає виразом їх абсолютності [17, с. 136–138].

Цінності виконують оцінюючу функцію згідно праць Рікєрта і П. Сорокіна. Так, у Рікєрта людина піднімається над природною необхідністю, і світ вічних цінностей є міркою її культурного буття. За П. Сорокіним, міра ціннісного змісту предмету залежить не від того, як здатен він задовольняти життєву індивідуальну потребу, а наскільки відповідає рамкам загальнолюдської значущості. Виміри цінності здійснюються на основі певних абсолютних критеріїв: істина, добро, краса, гідність, свобода, честь, справедливість і т.д.

Ці визначення цінностей спонукають сучасну вітчизняну дослідницю І. Бондаревич до таких висновків:

- цінності “становляться” в духовному бутті;
- ціннісні системи формуються і трансформуються в процесі історичного розвитку суспільства;
- цінності в процесі життєдіяльності людини становляться її власним надбанням, що дає можливість визначати їх об’єднуючою ланкою, каналом зв’язку між культурою суспільства і духовним світом людини, що є умовою духовної буттєвості світу;

– оцінююча функція цінностей ґрунтується на тому, що їх значущість завжди виходить за рамки пануючої на той час суспільної свідомості.

Отже, можна погодитись із тим, що цінності є формою прояву, умовою і результатом стосунків духовного роду між людиною і суспільством, світом. Маючи об’єктивну, суб’єктивну, об’єктивовану і суб’єктивовану форми, цінності виступають атрибутом духовного розвитку [18, с. 314]. Тому саме цінності духовної культури виключають знеособлений підхід до людини, і спонукають до гуманістичної спрямованості життєдіяльності особистості в будь-якій сфері. У сфері соціально-політичного це спрямовує на активність, небайдужість, стратегічне мислення, вміння раціонального обґрунтування потреб особистості або спільноти, – і відповідно на їх активне відстоювання своєю політичною участю. І при цьому духовна, гуманістична спрямованість діяльності виявляється значущою передумовою її ефективності.

Зокрема, Б. Новожилов розкриває ідею, що духовність є чинником ефективності життєдіяльності політичного лідера. Він пише, що духовність є запорукою гуманістичної, людської діяльності. А життєдіяльність політичного лідера з позицій духовності з необхідністю передбачає високий рівень його соціальної відповідальності. І що важливо, відповідальність за сьогодення і майбутнє досягається лише через поєднання особистої позиції політичного лідера з думкою народу, його власного інтересу й дії з інтересами й діями суспільства [19, с. 127]. Отже, така актуальна вимога стосується і політичного лідера як представника влади, і лідера громадянської політичної участі.

Список використаних джерел

1. Бортніков В. І. Політична участь і демократія: українські реалії: монографія / В. І. Бортніков. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. – 524 с.
2. Гончаров Д. В. Теория политического участия / Д. В. Гончаров. – М.: Юристъ, 1997. – 206 с.
3. Белов А. Г. Политология: учеб. пособие / А. Г. Белов. – М.: ЧеРо, 1996. – 304 с.
4. Мелешкина Е. Ю. Политическое поведение / Е. Ю. Мелешкина // Политический процесс: основные аспекты и способы анализа: сборник учебных материалов. – М.: Издательский Дом “ИНФРА-М”, Издательство “Весь Мир”, 2001. – С.152–171.
5. Пірен М. І. Основи політичної психології: навч. посібник / М. І. Пірен. – К.: Міленіум, 2003. – 418 с.
6. Шляхтун П. П. Політологія (Теорія та історія політичної науки): підручник для студ. вузів / П. П. Шляхтун. – К.: Либідь, 2002. – 573 с.
7. Чемшит А. А. Государственная власть и политическое участие / А. А. Чемшит. – К.: Украинский центр духовной культуры, 2004. – 528 с.
8. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть / В. П. Горбатенко. – К.: Академія, 1999. – 240 с.
9. Грачев М. Н. Политическое участие / М. Н. Грачев // Зарубежная политология: Словарь-справочник / под ред. А. В. Миронова, Г. А. Цыганкова. – М.: Социально-политический журнал, Независимый открытый университет, 1998. – С. 239.
10. Кобина Ю. Е. Антропологизация духовных ценностей в современной культуре: автореф. дис. ... канд. филос. наук: 09.00.13 / Ю. Е. Кобина. – Ставрополь, 2004. – 23 с.
11. Храброва Е. В. Формирование духовно-нравственной культуры будущего учителя в образовательном процессе вуза: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01, 13.00.08 / Е. В. Храброва. – Ярославль, 2007. – 21 с.
12. Мануйлов С. М. Основні напрямки виховання сучасного

інтелігента у ВНЗ України / Є. М. Мануйлов // Нравственные императивы интеллигенции: материалы IV Межд. науч.-терор. конф. по проблемам современной интеллигенции. – Х.: НУА, 2006. – С. 163–164.

13. Фуко М. Герменевтика субъекта / Мишель Фуко // Социологос. – М.: Прогресс, 1991. – Вып.1. – С. 284–319.

14. Хамітов Н. Самотність у житті. Спроби вживання в проблему / Н. Хамітов // Філософська і соціологічна думка. – 1993. – №6. – С. 142–159.

15. Крымский С. Б. Контуры духовности: новые контексты идентификации / С. Б. Крымский // Вопросы философии. – 1992. – №12. – С. 21–28.

16. Погромская А. И. Духовность: понятие и факторы формирования / А. И. Погромская // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків–Донецьк, 2004. – №18. – С. 25–26.

17. Горак Г. І. Філософія: курс лекцій / Г. І. Горак. – К.: Вільбор, 1997. – 272 с.

18. Бондаревич І. Духовна цілісність як атрибут особистості / Ірина Бондаревич // Особистість у дискурсі саморозгортання інформаційної цивілізації: монографія / кол. авторів; редкол.: В. П. Бех (голова), Г. О. Нестеренко (заступник голови); Мін–во освіти і науки, Нац. пед. ун–т імені М. П. Драгоманова. – К.: Вид–во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 293–404.

19. Новожилов Б. В. Духовність як чинник ефективності життєдіяльності політичного лідера / Б. В. Новожилов // Нова парадигма: [журнал наукових праць] / голов. ред. В. П. Бех.; Нац. пед. ун–т імені М. П. Драгоманова; Творче об'єднання “Нова парадигма”. – К.: Вид–во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – Вип. 82. – С. 119–128.

References

1. Bortnikov V. I. Politychna uchast' i demokratija: ukrai'ns'ki realii': monografija / V. I. Bortnikov. – Luc'k: RVV “Vezha” Volyn. derzh. un–tu im. Lesi Ukrai'ny, 2007. – 524 s.

2. Goncharov D. V. Teorija politicheskogo uchastija / D. V. Goncharov. – M.: Jurist#, 1997. – 206 s.

3. Belov A. G. Politologija: ucheb. posobie / A. G. Belov. – M.: CheRo, 1996. – 304 s.

4. Meleshkina E. Ju. Politicheskoe povedenie / E. Ju. Meleshkina // Politicheskij process: osnovnye aspekty i sposoby analiza: sbornik uchebnyh materialov. – M.: Izdatel'skij Dom “INFRA–M”, Izdatel'stvo “Ves' Mir”, 2001. – S. 152–171.

5. Piren M. I. Osnovy politychnoi' psihologii': navch. posibnyk / M. I. Piren. – K.: Milenium, 2003. – 418 s.

6. Shljahtun P. P. Politologija (Teorija ta istorija politychnoi' nauky): pidruchnyk dlja stud. vuziv / P. P. Shljahtun. – K.: Lybid', 2002. – 573 s.

7. Chemshit A. A. Gosudarstvennaja vlast' i politicheskoe uchastie / A. A. Chemshit. – K.: Ukrainskij centr duhovnoj kul'tury, 2004. – 528 s.

8. Gorbatenko V. P. Strategija modernizacii' suspil'stva: Ukrai'na i svit na zlami tysjacholit' / V. P. Gorbatenko. – K.: Akademiya, 1999. – 240 s.

9. Grachev M. N. Politicheskoe uchastie / M. N. Grachev // Zarubezhnaja politologija: Slovar'–spravochnik / pod red. A. V. Mironova, G. A. Cygankova. – M.: Social'no–politicheskij zhurnal, Nezavisimyj otkrytyj universitet, 1998. – S. 239.

10. Kobina Ju. E. Antropologizacija duhovnyh cennostej v sovremennoj kul'ture: avtoref. dis. ... kand. filos. nauk: 09.00.13 / Ju. E. Kobina. – Stavropol', 2004. – 23 s.

11. Hrabrova E. V. Formirovanie duhovno–nравstvennoj kul'tury budushhego uchitelja v obrazovatel'nom processe vuza: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.01, 13.00.08 / E. V. Hrabrova. – Jaroslavl', 2007. – 21 s.

12. Manujlov Je. M. Osnovni naprjamky vyhovannja suchasnogo inteligenta u VNZ Ukrai'ny / Je. M. Manujlov // Nравstvennye imperativy intelligencii: materialy IV Mezhd. науч.–терор. конф. по проблемам современной интеллигенции. – Н.: НУА, 2006. – С. 163–164.

13. Фуко М. Герменевтика субъекта / Мишель Фуко // Socio–Logos. – М.: Progress, 1991. – Вып.1. – С. 284–319.

14. Hamitov N. Samotnist' u zhytti. Sproby vzhivannja v problemu / N. Hamitov // Filososf'ska i sociologichna dumka. – 1993. – №6. – С. 142–159.

15. Krymskij S. B. Kontury duhovnosti: novye konteksty identifikacii' / S. B. Krymskij // Voprosy filosofii. – 1992. – №12. – С. 21–28.

16. Pogromskaja A. I. Duhovnost': ponjatie i faktory formirovanija / A. I. Pogromskaja // Pedagogika, psihologija ta

medyko–biologichni problemy fizychnogo vyhovannja i sportu. – Harkiv–Donec'k, 2004. – №18. – С. 25–26.

17. Gorak G. I. Filosofija: kurs lekcij / G. I. Gorak. – K.: Vilbor, 1997. – 272 s.

18. Bondarevych I. Duhovna cilisnist' jak atrybut osobystosti / Iryna Bondarevych // Osobystist' u dyskursi samorozgortannja informacijnoi' cyvilizacii': monografija / kol. avtoriv; redkol.: V. P. Beh (golova), G. O. Nesterenko (zastupnyk golovy); Min–vo osvity i nauky, Nac. ped. un–t imeni M. P. Dragomanova. – K.: Vyd–vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2012. – S. 293–404.

19. Novozhylov B. V. Duhovnist' jak chynnyk efektyvnosti zhyttjedijal'nosti politychnogo lidera / B. V. Novozhylov // Nova paradygma: [zhurnal naukovykh prac'] / golov. red. V. P. Beh.; Nac. ped. un–t imeni M. P. Dragomanova; Tvorche ob'jednannja “Nova paradygma”. – K.: Vyd–vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2008. – Vyp.82. – S. 119–128.

Makarenko B., candidate Political Science, applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

Spiritual determinants of enhanced political participation of the person

Political participation is carried out with the purpose of influencing the process of preparation, adoption and implementation of political decisions at different levels – local, regional, national. It is implemented in a wide range of political activity of subjects of the political process and involves the production of the necessary values and meanings. With this in mind, political participation takes place in the spiritual development of the determinants of political and civic self-organization. And his humanistic dimension more fully disclosed in the spiritual world of the individual, combining the individual to the collective dimension of culture. The article examines the political participation of the individual in the spiritual determinants of political development and civic self-organization.

Keywords: people, politics, culture, education, morality, political participation, values, spiritual culture, spiritual values and spirituality.

Макаренко Б., кандидат политических наук, соискатель, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Духовные детерминанты активизации политического участия личности

Политическое участие осуществляется с целью влияния на процесс подготовки, принятия и реализации политических решений на разных уровнях – местном, региональном, общенациональном. Оно реализуется в широком спектре политической активности субъектов политического процесса и предусматривает выработку необходимых ценностей и смыслов. Учитывая это, политическое участие разворачивается в системе духовных детерминант политического развития и гражданской самоорганизации. А его гуманистическое измерение наиболее полно раскрывается в духовном мире личности, сочетая индивидуальное измерение культуры с коллективным. В статье политическое участие личности рассматривается в системе духовных детерминант политического развития и гражданской самоорганизации.

Ключевые слова: человек, политика, культура, образование, мораль, политическое участие, ценности, духовная культура, духовные ценности, духовность.

* * *

УДК 328

Макаренко Л. П.
кандидат політичних наук, доцент,
докторант кафедри політичних наук, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), Liliya876@mail.ru

КОМУНІКАЦІЯ ПАРЛАМЕНТУ З ГРОМАДСЬКІСТЮ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Аналізуються та узагальнюються результати зарубіжних та вітчизняних емпіричних досліджень з проблем комунікації законодавчого органу з громадянським суспільством. Парламентські комунікації поняття досить широке, що включає в себе велику кількість функціональних зв'язків законодавчого органу з іншими вищими органами держави, процес ухвалення та оприлюднення загальнообов'язкових для всього суспільства рішень, електоральну комунікацію та взаємодію з громадськістю в міжвиборчій період. Наразі, розглядаються саме стосунки парламентаріїв зі своїми виборцями, чий інтереси вони покликані представляти, узагальнювати та реалізовувати. Ми маємо на меті звернути увагу на спільні тенденції в розвитку парламентів світу та виокремити специфічні виклики, що стоять перед українськими парламентарями, у зв'язку з складною внутрішньо-та